

Lausunto Kurun Patakorven tuulivoimaosayleiskaavan YVA-ohjelmasta

Ympäristölautakunta 11.12.2024 § 152

Valmistelija: Ympäristötarkastaja Eevi Kocis
Maisemasuunnittelija Kaisu Wallin
Kaavasunnittelija Katri Puistovirta

Seloste: Eurowind Energy Oy:n suunnittelema Patakorven hankealue sijaitsee Ylöjärven kaupungin itäosassa, noin 41 kilometrin päässä Ylöjärven keskustasta pohjoiskoilliseen. Hankealue rajautuu osittain Ruoveden kunnan rajaan. Ruoveden keskusta sijaitsee noin 12 kilometrin päässä hankealueen rajasta koilliseen, ja Kurun keskustaajama noin viiden kilometrin päässä hankealueen rajasta lounaaseen.

Patakorven tuulivoimahankkeen pinta-ala on noin 1 194 hehtaaria. Alueelle rakennetaan enintään 14 tuulivoimalayksikköä. Yhden yksikön enimmäisteho on 6–9 MW ja kokonaiskorkeus enintään 280 metriä. Ulkoinen sähkönsiirto toteutetaan ilmajohtolla Fingrid Oyj:n Mänttä–Kangasala voimajohtolinjaan. Tuotantoalueen sisäinen sähkönsiirto toteutetaan maakaapelein.

Eurowind Energy Oy on toimittanut kaavoitusaloitteen ja se on hyväksytty Ylöjärven Kaupunginhallituksessa 15.05.2023 § 157. Osayleiskaavassa ratkaistaan tuulivoima-alueen maankäyttö sekä tuulivoimaloiden määrä ja sijoittuminen. Osayleiskaavan laadinnassa otetaan huomioon ympäristövaikutusten arvioinnin (YVA) yhteydessä tehtävät selvitykset ja arvioinnit sekä muut aluetta koskevat maankäyttötarpeet ja suunnittelun myötä esiin tulevat asiat. Osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) asetetaan nähtäville yhtäaikaaisesti YVA-ohjelman kanssa.

Patakorven tuulivoimahankkeessa toteutetaan YVA-lain (252/2017) ja YVA-asetuksen (277/2017) mukainen YVA-menettely. YVA-ohjelma on nähtävillä 13.11.–12.12.2024.

YVA-menettelyssä tarkastellaan suunnitellun hankkeen toteuttamisen tai sen toteuttamatta jättämisen ympäristövaikutuksia. YVA-menettely jaetaan YVA-ohjelmavaiheeseen sekä YVA-selostusvaiheeseen. YVA-menettely ei ole lupahakemus, suunnitelma tai päätös hankkeen toteuttamisesta. Menettelyn yhteydessä tuotetaan tietoa hankkeesta päätöksentekoa ja seuraavaa lupaprosessia varten.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä tarkastellaan seuraavia hankevaihtoehtoja (VE)

- VE 0: Hanketta ei toteuteta.
- VE1: Alueelle rakennetaan 14 tuulivoimalayksikköä
- VE2: Alueelle rakennetaan 10 tuulivoimalayksikköä

Tuulivoimapuiston liittämiseksi valtakunnan sähköverkkoon tarkastellaan alustavasti kahta toteutusvaihtoehtoa:

- SVE1: Ilmajohto Kangasala-Mänttä voimalinjaan, reitin pituus noin 16,8 km
- SVE2: Ilmajohto Kangasala-Mänttä voimalinjaan, reitin pituus noin 19,4 km

Patakorven hankkeen YVA-menettely toteutetaan vuosien 2024–2026 aikana. YVA-hankkeen rinnalla tehdään myös hankkeen alustavaa yleissuunnittelua, jolloin suunnittelun lähtökohdat ja tulokset otetaan huomioon arvioinnissa ja arvioinnin tulokset puolestaan suunnittelussa.

Toimivalta: Ylöjärven kaupungin hallintosääntö 121 §

Lisätietoja päätöksestä: Kaavoituspäällikkö Esko Hyytinen, p. 044 431 4324,
Ympäristötarkastaja Eevi Kocis, p. 040 542 0230, sähköposti
etunimi.sukunimi@ylojarvi.fi

Oheismateriaalit: - Pirkanmaan ELY-keskuksen lausuntopyyntö
- Patakorven tuulivoimahankkeen YVA-ohjelma

Esittelijä: Johtava rakennustarkastaja Johanna Venäläinen

Päätösehdotus: Ympäristölautakunta päättää antaa Patakorven tuulivoimahankkeen YVA-ohjelmasta seuraavan lausunnon:

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä tulee huomioida tuulivoimaloiden vaikutukset Helvetinjärven kansallispuistoon ja sen suojeluarvoihin. Kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma on valmistunut vuonna 2022 (Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja C 182). Kansallispuiston lintulajistosta EU:n luonto- ja lintudirektiiviin kuuluvat mm. selkälokki, kaakkuri, kuikka, pohjantikka ja pikkusieppo. Uhanalaisista linnuista alueella tavataan mm. hömötiainen, pyy ja varpuspöllö. Jylhyys, alueen syrjäisyys ja monipuolinen vaihteleva maasto rauhaisine järvineen luovat puistoon erämaisen tunnelman. Selvityksissä on huomioitava, että Helvetinjärven alueella on merkitystä lähiseudun vanhojen metsien kytkeytyneisyyden kannalta. Hoito- ja käyttösuunnitelman mukaan Pirkanmaan maakuntakaavassa lähiseudulle muodostuu Pirkanmaan laajin yhtenäinen luonnon monikäyttökokonaisuus Helvetinjärveä ja Seitsemistä yhdistävästä MK-alueesta ja Ruoveden reittien kulttuurimaisemasta. Maakuntakaavan MK-merkintä mahdollistaa maakunnallisen luontomatkailun ja virkistysreittien kehittämisen luontoarvot huomioiden. Uusia alueita on osoitettu maakuntakaavassa myös Ruoveden kunnan keskustan suuntaan reittien kehittämistä varten.

Vaikutusten arvioinnissa tulee huomioida tuulivoiman aiheuttamat karkoitevaikutukset eri lintulajeille. Helvetinjärven käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaan yhtenä luonnonsuojelun toimenpiteenä on kaakkurikannan suojelu, jota toteutetaan kaakkurin pesinnälle soveliaiden alueiden kartoittamisella ja pesimälauttojen rakentamisella. Alueella myös seurataan selkälökin pesintää.

YVA-ohjelmassa tuodaan esille, että vuonna 2023 Helvetinjärven kävijämäärä oli 44 000 henkeä. Puiston käytössä on ollut vaihtelevuutta, kun pandemian aikana kävijämäärät olivat korkeimmillaan yli 80 000 henkeä vuodessa (2020). Seitsemisen ja Helvetinjärven kansallispuistoihin on viime vuosina järjestetty myös suoria linja-autoyhteyksiä Tampereelta.

Tuulivoimahankkeen YVA-ohjelmassa on esitetty tehdyt luontoselvitykset. Ympäristölautakunnalle ei ole ollut näitä selvityksiä käytettävissään lausuntoa annettaessa. YVA-ohjelman kappaleessa 14.1.1 viitataan vuoden 2024 aikana tehtyyn kattavaan linnustonselvitykseen. YVA-ohjelmasta ei selviä selvitysalueen laajuus eikä se miten esimerkiksi Haukkamaan erämaajärvet ja -lammet on selvityksessä huomioitu. Pirkanmaan tärkeät lintualueet – loppuraportti MAALI-

hankkeesta -julkaisun (Pirkanmaan Lintutieteellinen Yhdistys ry 2014) mukaan alue on merkittävä kaakkurin pesimäalue. Lisäksi alueella on ollut 1-2 metsähanhen pesimäpaikkaa. Mikäli hankealueelta löydetään kuikkalintuja tai metsähanhia, tulee arvioida näiden kohteiden kytkeytyvyys MAALI-alueeseen. Luontoselvityksessä todetaan, että pesimälinnuston pistelaskenta toteutettiin vuonna 2024 kahtena päivänä jokaiselta suunnitellun voimalan paikalta. Ympäristölautakunta huomauttaa, että Suomen ympäristökeskuksen raportin (47/2021) "Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi: Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle" mukaan pesimälinnuston laskenta tulisi toistaa vähintään kolme kertaa pesimäkauden kuluessa. Saman oppaan mukaan pesivän ja lepäilevän linnuston lentoaktiivisuutta tulee havainnoida pesimä-, kevät ja syysmuuttokausina vähintään kymmenen päivän ajan siten, että myös erilaiset alueelliset ja lajikohtaiset erityispiirteet tulevat huomioiduksi.

Tuulivoimahankkeen YVA-ohjelmassa todetaan viitasammakon osalta, että selvityksessä ei tehty havaintoja viitasammakosta, mutta on mahdollista, että selvitys tehtiin liian aikaisin. Ympäristölautakunta toteaa, että viitasammakon osalta luontoselvitys tulisi uusia kevään 2025 aikana.

Tarkennuksena YVA-ohjelman kohtaan 14.2.7 ympäristölautakunta huomauttaa, että alue on potentiaalista susireviirialuetta. Luonnonvarakeskuksen luonnonvaratieto-karttapalvelun perusteella alueella on ollut susireviiri vuonna 2022 (Ruoveden reviiri). Hankkeessa olisi hyvä toteuttaa perusteelliset maastolaskennat susille, karhuille, ilveksille ja ahmalle, jotta vaikutusten arviointiin olisi käytössä mahdollisimman realistinen ja ajantasainen aineisto. Ympäristölautakunta toteaa lisäksi yleisesti alueen luontoselvityksistä, että alueen parhaiten tuntevien paikallisten asukkaiden lajitietoutta tulisi hankkeessa hyödyntää ja esimerkiksi hankkeen yleisötilaisuudessa saadut lajitiedot tulisi ottaa hanketta suunniteltaessa huomioon.

YVA-ohjelmassa ei ole mainintaa suunnittelualueen sijoittumisesta hiljaiselle alueelle. Helvetinjärven kansallispuisto ja sen länsi- ja eteläpuolinen alue 17 000 hehtaarin kokonaisuutena on pinta-alallisesti merkittävin koko vuoden hiljaisista alueista Pirkanmaalla (Hiljaiset alueet Pirkanmaalla, Pirkanmaan liitto 9/2024). Hiljaiset alueet on tunnustettu osaksi hyvinvoinnin aluerakennetta ja edelleen vetovoimatekijöiksi. Maakuntakaavaa varten laadituissa selvityksissä todetaan hiljaisten alueiden olevan monimerkityksisiä alueita, jotka voivat tarjota virkistys- ja luontomatkailuelämyksiä sekä ainutlaatuisia äänimaisemia. Alueilla on todettu myönteisiä terveysvaikutuksia ihmisiin alueiden vähäisten ääniärsykkeiden vuoksi. Hiljaisuus voi toimia alueellisena vetovoimatekijänä yhdessä alueen luonto-, kulttuuri- ja virkistysarvojen kanssa sekä mahdollistaa erilaisten luontomatkailu- ja hyvinvointipalveluiden kehittymistä alueille. Alueilla on todettu merkitystä myös luonnon monimuotoisuudelle ja ne ovat tärkeitä esimerkiksi ihmistoiminnalle herkkien eläinlajien säilymisen kannalta. YVA-menettelyn tulevilla vaiheilla tulee arvioida vaihtoehtojen vaikutuksia hiljaisiin alueisiin sekä edelleen seurannaisvaikutuksia edellä mainittuihin tekijöihin, kuten alueen virkistyskäyttöön ja Helvetinjärven vetovoimatekijöihin.

Melun merkittävyyttä tulee arvioida hankkeen jokaisen tiedossa olevan asuin- ja vapaa-ajan rakennuksen kohdalla. Arvioinnissa on huomioitava osan kohteista sijoittuminen hiljaiselle alueelle. Äänimaailmaltaan hiljaisessa asuinympäristössä olevien asuin- ja vapaa-ajan rakennusten kohdalla on erityisen tarkasti arvioitava toiminnasta aiheutuvan melun häiritsevyyttä ja muutoksen voimakkuutta. Hankkeessa tulee myös esittää melun estämis- ja lieventämiskeinoja sekä niiden tehokkuus. Mahdollisia keinoja voivat olla esimerkiksi voimaloiden siirtäminen

kauemmas asutuksesta, poistaminen tai voimalatyyppin muuttaminen. Melumallinnuksessa on esitettävä 35 dB melutason raja.

Tuulivoimahankkeen yleisötilaisuudessa oltiin huolissaan tuulivoimahankkeen vaikutuksesta kiinteistöjen arvoon. Arvioinnissa tulisi huomioida, että mahdollisesta kiinteistöjen arvon laskusta voi aiheutua sosiaalisia vaikutuksia alueen asukkaisiin. Ympäristölautakunta huomauttaa, että hankkeen suunnittelun aikana tuulivoimalan osien varastointi ja kuljetusreitit tulee selvittää. Voimaloiden osien kuljetuksia varten maanteiden, siltojen ja rumpujen kantokyky on varmistettava hyvissä ajoin ennen kuljetuksia. YVA-ohjelmassa tulee lisäksi selvittää tuulivoimaloiden rakentamisen aikaisia vaikutuksia alueen vesistöihin, kuten maanmuokkauksesta johtuvan eroosion ja siitä seuraavan mahdollisten kiintoaines- ja ravinnepitoisuuksien nousun vastaanottavissa vesistöissä.

Osa suunnitelluista voimalapaikoista näyttäisi sijoittuvan vuonna 2017 hyväksytyin Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 mukaiselle Maa- ja metsätalousvaltaiselle alueelle, tai sen läheisyyteen, joka on ekosysteemipalveluiden kannalta merkittävä. Kaavamerkinnän suunnittelumääräyksen mukaan alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota maa- ja metsätalouden toimintaedellytysten turvaamiseen sekä ulkoilumahdollisuuksia parantavien polku- ja reittiverkostojen ja näihin liittyvien palvelujen järjestämiseen. Alueen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ottaa huomioon luonnon monimuotoisuuden ja muiden luontoarvojen säilyminen sekä välttää luonnonympäristöjen pirstoutumista. Kaavamerkinnän kehittämissuosituksen mukaan Helvetinjärven ja Seitsemisen kansallispuistoihin, Riuttaskorven virkistymetsään ja Haukkamaan ympäristöarvometsään kytkeytyvällä alueella tulee kehittää luontomatkailun palveluita ja edistää toimia, jotka ylläpitävät alueen ominaislaatua sekä edesauttavat luontomatkailun toimintaedellytysten syntymistä ja säilymistä.

Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan ehdotuksessa on esitetty uutena Kansallispuistojen kytkeytyvyyden kehittämissuositukseksi. Merkinnällä osoitetaan valtion omistamille alueille kohdennettu kokonaisuus, jolla edistetään Seitsemisen ja Helvetinjärven kansallispuistojen välisen alueen kehittämistä luonnon monimuotoisuuden ja luontomatkailun kannalta tärkeänä vyöhykkeenä. Merkintä ei rajoita alueen maa- ja metsätaloustaloutta, metsästystä tai käyttöä haja-asutusluonteiseen rakentamiseen tai loma-asumiseen. Kaavamerkinnän kehittämissuosituksen mukaan alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen luonto- ja kulttuuriympäristöarvot, välttää luonnonympäristöjen pirstoutumista sekä edistää ennallistamista siihen soveltuvilla alueilla. Alueella on yhdessä kansallispuistojen kanssa erityistä potentiaalia matkailun ja kestävänsä metsänhoidon mallien ja osaamisen kehittämiseksi laaja-alaisessa yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa.

Vuonna 2017 voimaan tulleen Pirkanmaan maakuntakaavan valmistelua varten vuonna 2014 laaditussa Pirkanmaan ekologinen verkosto -selvityksessä koko voimala-alue on kytkeytynyt vanhan kuusimetsän aluetta. Suomen ympäristökeskuksen tuoreimman kartta-aineiston (Zonatio 2018) mukaan alueella ei ole merkittävän suurta lahoppuupotentiaalia eikä kytkeytyneisyyttä. Alue on pääosin alle 0,5 arvon alapuolella, mikä osoittaa tavanomaista metsäaluetta. Metsän lahoppuupotentiaalia on Zonation-rasterissa mallinnettu muun muassa kasvupaikkaominaisuuksien ja metsän iän perusteella. Mallin antamaa alustavaa arvoa on pienennetty metsikkökuvioilla tehtyjen metsänkäsittelyjen perusteella ja puolestaan korotettu metsikön kytkeytyvyyden ja uhanalaisten metsälajien perusteella.

Ympäristövaikutusten arvioinnissa tulee tarkastella alueen kytkeytyneisyys yhtenäisiin luontoalueisiin. Hankkeen vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen, ekologiseen verkostoon, yhtenäisiin luontoalueisiin ja luonnon ydinalueisiin tulee arvioida. Alueen merkitys yhtenäiseen luontomatkailukokonaisuuteen sekä virkistysreitteihin tulee arvioida. Hankkeen vaikutusten arvioinnissa tulee käyttää mm. Suomen ympäristökeskuksen tuoreimpia paikkatietoaineistoja.

Tuore selvitys alueelta on mm. Pirkanmaan uhanalaiset lajit ja luontotyypit (Syke 2021), jossa Pirkanmaan uhanalaisten lajien keskittymiä ja uhanalaisia luontotyyppijä on tarkasteltu valtakunnallisen kartta-aineiston avulla ja mm. Lajitietokeskuksen aineistoa hyödyntäen. Pirkanmaan vaihemaakuntakaavaa varten laaditussa selvityksessä alueelle ei kohdistunut uhanalaisten tai silmälläpidettävien lajien keskittymiä. Vaikka yleisemmin esiintyviä lajeja ja luontotyyppijä ei selvityksessä ole huomioitu, on niiden olemassaolo yhtä lailla arvokasta.

Alueella sijaitsee luonnontilaisia ja/tai sen kaltaisia suolampia. Kurun Rantaosayleiskaavan valmistelua varten laaditussa luontoselvityksessä (Jaakko Pöyry 2003) alueella on tunnistettu luonnontilaltaan edustava Pajajärvi-niminen (nyk. Rajajärvi) suolampi. Luontoselvityksessä alue on merkitty metsälain 10 § mukaiseksi erityiseksi elinympäristöksi. Hankkeessa tulee kartoittaa alueen kaikki suolammet ja arvioida hankkeen vaikutukset ympäristön luonnontilaisuuteen.

Tuulivoimahankkeen YVA-ohjelmassa on vain kaksi havainnekuvaa tuulivoimaloista. YVA-ohjelman luvussa 31 tuodaan esille, että kohteelle on tehty havainnekuvia kesällä 2024 matkailukyselyä varten. Lisäksi samoja havainnekuvia on edelleen avoinna olevassa asukaskyselyssä. Kuvista ei käy selkeästi ilmi esimerkiksi etäisyys voimaloihin, käytetty mittakaava, käytetty objektiivinen tai miltä korkeudelta kuvat on otettu. Ympäristölautakunta katsoo, että tuulivoimalahankkeen havainnekuvien tulisi olla realistisia, informatiivisia ja visuaalisesti selkeitä. Niiden tulisi kuvata tuulivoimalan ympäristövaikutuksia, mittasuhteita, maisemaa, liikkumista ja sijoittelua tarkasti, ja niiden avulla pitäisi pystyä hahmottamaan hankkeen vaikutuksia maisemaan ja ympäröivään alueeseen. Havainnekuvien tuulivoimalat tulisi numeroida ja asettaa kartalle siten, että katsoja ymmärtää mistä suunnasta kuvat on otettu. Havainnekuviissa tulisi esittää myös vertailukuva siitä, miltä alue näyttää ilman tuulivoimaloita ja miten maisema muuttuu hankkeen myötä. Havainnekuviissa tulisi esittää, miltä tuulivoimalat näyttävät eri sääolosuhteissa ja eri vuodenaikoina. Mahdollisiin kaukomaisemakuviin tulee lisätä ympyrä kuvaamaan voimalan roottorin halkaisijaa.

Ympäristölautakunta katsoo, että havainnekuvia tulisi täydentää lisäämällä havainnekuvat vähintään Kuusijärven ja Alainenjärven loma-asutusten suunnasta erityisesti järvien länsirannoilta, Iso-Kalliojärveltä, Tarjanteen reitiltä (Tampere-Virrat vesiväylä), Kurun keskustan suunnasta, Palhoniemen huoltokodilta ja Karjulan kulttuurimaisemasta, Muroleen kanavatien ja Karjulantien risteyksestä sekä Helvetinjärven ja Iso-Kalliojärven suunnasta. Riekkolanperän risteysalueelta havainnekuvat tulee laatia samalta katselukohdalta kuin vaihemaakuntakaavan valokuvasoitteessa on ollut käytössä ja lisäksi lännen suuntaan. Havainnekuvia tulisi olla myös tulevista sähkönsiirtolinjoista ja näiden sijoittumisesta maisemaan, huomioiden erityisesti niiden sijoittumisen osittain valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle. Ympäristölautakunta katsoo, että havainnekuvat siirtolinjoista vähintään Kautun kanavan sillalta, Ruhalan alueelta sekä Miestamonniemestä ja Tampere-Virrat vesiväylältä tulisi lisätä hankkeelle.

Hanketoimija on kuitenkin tuonut esille, että YVA-ohjelmassa sekä matkailu- ja asukaskyselyssä esitetyt havainnekuvat ovat vasta alustavia. Mikäli uusien havainnekuvien perusteella on ilmeistä, että kyselyissä käytetyt havainnekuvat ovat olleet virheellisiä tai puutteellisia, tulee arvioida tarve järjestää uudet kyselyt ja tuoda esille aiempiin tuloksiin liittyvät epävarmuustekijät.

Ympäristölautakunnalla ei ole ollut lausuntoa antaessa käytössä matkailukyselyn tuloksia. Ympäristölautakunta tuo kuitenkin esille, että matkailukysely järjestettiin aikavälillä 22.7.-30.9. kesälomakauden loppupuolella. Lisäksi ilmoitusta kyselystä ei ollut saatavilla Kurun kirjastolla ennen kuin viikolla 34 lähes kuukausi kyselyn vastausajan alkamisen jälkeen.

Ympäristölautakunta on antanut lausunnon Patakorven tuulivoimaosayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta 27.11.2024 § 140. Lautakunta on kokouksessa päättänyt tehdä lausuntoon lisäyksen: Tuulivoimaloiden sijoittamisessa tulee noudattaa maakuntakaavan tuulivoimalle asetettua aluerajausta ja maakuntakaavan laadinnassa käytettyä 1,5 km minimietäisyyttä loma/vakituisen asutukseen.

Tuulivoimahanke on aikataulutettu siten että kaavaluonnos valmistuu samanaikaisesti YVA-selostuksen kanssa. Aikataulu kaavaluonnoksen laatimiselle on tiukka. Ympäristölautakunta kiinnittää huomioita, että tuleeko YVA-selostuksen tiedot huomioitua riittäväällä tavalla kaavaluonnoksessa tiukasta aikataulusta johtuen.

Päätös:

Keskustelun kuluessa puheenjohtaja kysyi hyväksyykö lautakunta yksimielisesti lisäyksen, että kaupungin toimesta hankevaihtoehtojen melumallinnus tarkistetaan toisella melumallinnus konsultilla.

Lautakunta hyväksyi yksimielisesti.

Ympäristöpäällikkö (yleislausekejäävi) oli poissa kokouksesta asian käsittelyn ja päätöksenteon ajan klo 17.29-18.10.

Nuorisoedustaja oli poissa asian käsittelyn aikana klo 17.58-18.00.